

Politický kontext

V Pekinskej akčnej platforme sú vymedzené inštitucionálne mechanizmy pre rodovú rovnosť ako národná infraštruktúra pre zlepšenie postavenia žien a považujú sa za centrálnu koordinačnú jednotku v rámci vlády. V rámci vymedzenom EÚ sa inštitucionálne mechanizmy pre rodovú rovnosť vzťahujú na v súčasnosti existujúce vládne orgány, ktorých mandát prekračuje rámec zlepšenia postavenia žien a rozširuje sa na rodovú rovnosť a uplatňovanie rodového hľadiska vo všetkých oblastiach politiky.

Záver Rady Európskej únie (2006 a 2013).

- Cieľom je vytvoriť a posilniť národné štruktúry a iné orgány verejnej správy, integrovať hľadisko rodovej rovnosti do právnych i ch cieľom je vytvoriť a posilniť národné štruktúry a iné vládne orgány, začleniť rodové hľadisko do právnych predpisov a verejných politík a získať údaje rozčlenené podľa pohlavia (2006).
- Opätovne potvrdzujú potrebu podporovať inštitucionálne mechanizmy pre rodovú rovnosť a vyzývajú k dvojakému prístupu spájajúcemu uplatňovanie rodového hľadiska a dočasné vyrovnávajúce opatrenia (2013).
- Vyzývajú na prípravu národných stratégií, akčných plánov, nástrojov a metód uplatňovania rodového hľadiska a široké využívanie rodových štatistík (2013).

Smernica o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami v zamestnaní (2002/73/ES)

- Vyžaduje, aby členské štáty prijali opatrenia pre orgán (orgány) zodpovedný za presadzovanie, analýzu, monitorovanie a podporu rovnakého zaobchádzania so všetkými osobami bez diskriminácie na základe pohlavia.

Oznámenie Európskej komisie o uplatňovaní rodového hľadiska (1996)

- Vymedzuje zásadu „uplatňovania rodového hľadiska“ (gender mainstreaming) ako systematické zohľadňovanie rozdielov medzi podmienkami, situáciami a potrebami žien a mužov vo všetkých politikách a akejkolvek činnosti Európskej únie.

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1081/2006 o Európskom sociálnom fonde, ktorým sa zrušuje nariadenie Rady (ES) č. 1784/1999

- Uvádza, že uplatňovanie rodového hľadiska a konkrétne opatrenia týkajúce sa žien na trhu práce sú jednou z priorit financovania a že členské štáty musia do operačných programov zahrnúť opis spôsobu, ako sa rodová rovnosť začlení do programového cyklu.

Nariadenie Rady (ES) č. 1083/2006 z 11. júla 2006

- Stanovuje všeobecné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde a Kohéznom fonde a zrušuje nariadenie (ES) č. 1260/1999.
- Stanovuje všeobecné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja a uisťuje, že členské štáty a Komisia zabezpečia, aby sa v priebehu rôznych etáp implementácie fondov presadzovala rovnosť medzi mužmi a ženami a začlenenie rodového hľadiska.

Strategické ciele Pekinskej akčnej platformy a ukazovatele EÚ

- H.1.** Vytvoriť alebo posilniť národné mechanizmy a iné vládne orgány.
- H.2.** Začleniť rodové hľadisko do právnych predpisov, verejných politík, programov a projektov.
- H.3.** Získavať a šíriť údaje a informácie rozčlenené podľa rodu na účely plánovania a hodnotenia.

V roku 2006 sa v rámci fínskeho predsedníctva Rady EÚ preskúmal stav inštitucionálnych mechanizmov v oblasti rodovej rovnosti a vytvorili sa tri ukazovatele, ktorými sa monitoruje úroveň zodpovednosti vlády pri podpore rodovej rovnosti, stav ľudských zdrojov v orgánoch verejnej správy a iných orgánoch zameraných na presadzovanie rodovej rovnosti a tiež sa meria to, v akom rozsahu sa uplatňuje rodové hľadisko v členských štátoch. V roku 2013 počas litovského predsedníctva sa táto oblasť preskúmala a ako nástroj uplatňovania rodového hľadiska bol vytvorený ukazovateľ týkajúci sa využívania štatistických údajov rozčlenených podľa pohlavia.

Najnovšie údaje a informácie o týchto ukazovateľoch poskytuje databáza Women and men in the EU – facts and figures (Ženy a muži v EÚ – fakty a čísla) vypracovaná Európskym inštitútom pre rodovú rovnosť. Je k dispozícii na: <http://eige.europa.eu/content/women-and-men-in-the-eu-facts-and-figures>.

Zistenia vyplývajúce z celoeurópskych údajov

Zvýšila sa právna a inštitucionálna angažovanosť v prospech uplatňovania rodového hľadiska

Takmer polovica (47 %) všetkých členských štátov má právny rámec pre uplatňovanie rodového hľadiska (v porovnaní s 36 % v roku 2006). Štruktúra pre uplatňovanie rodového hľadiska na vládnej úrovni v súčasnosti existuje vo väčšine členských štátov. V ôsmich členských štátoch je zákonnou povinnosťou zostavovať rodovo citlivý rozpočet. Vo väčšine členských štátov však rodovo citlivé rozpočtovanie a posudzovanie vplyvu na rodovú rovnosť nie je povinné, a preto sa zriedka používa.

Presadenie uplatňovania rodového hľadiska vyžaduje: politický záväzok, štruktúru vládnych orgánov a úradníctva zodpovedného za uplatňovanie rodového hľadiska, diskusiu s odborníkmi a odborníkmi v oblasti rodovej rovnosti na vládnej úrovni aj v občianskej spoločnosti, znalosti o tom, ako uplatňovať rodové hľadisko (a budovanie týchto znalostí prostredníctvom odborného vzdelávania aj zvyšovanie informovanosti) a napokon používanie náležitých metód a nástrojov. Pri hodnotení aktuálneho uplatňovania rodového hľadiska podľa modelu, ktorý navrhlo litovské predsedníctvo, z členských štátov EÚ najlepšie výsledky dosiahli Fínsko a Francúzsko (14 bodov), Španielsko a Švédsko (13,5 bodu) a Rakúsko (13 bodov). K členským štátom s najnižším počtom bodov patrilo Írsko (2 body), Slovensko (3,5 bodu), Lotyšsko (4 body) a Grécko (4,5 bodu). Ostatné členské štáty sa umiestnili v strednom pásme (5 – 10 bodov).

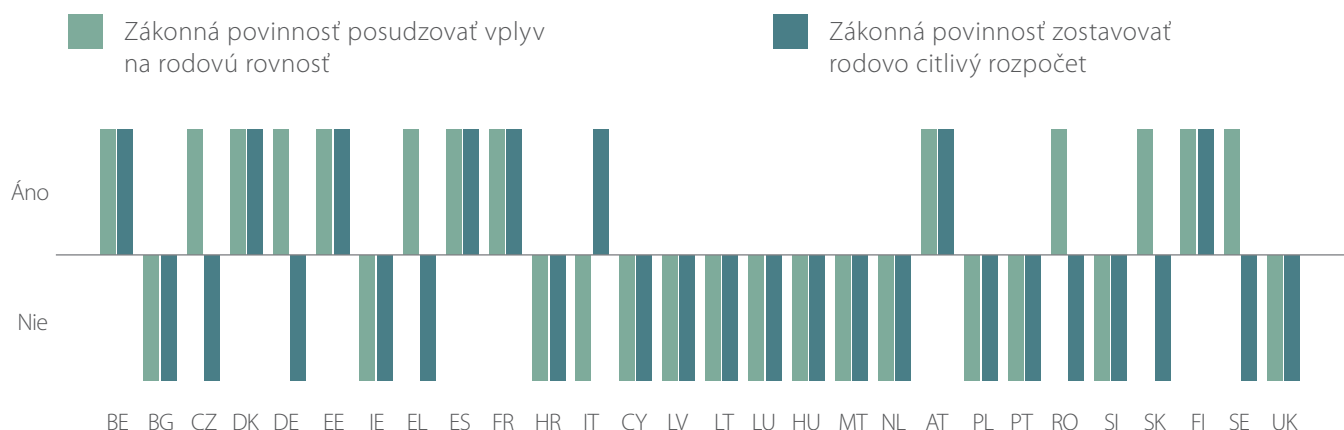
Viacere členské štáty EÚ vykazujú vysokú výkonnosť pri presadzovaní rodovej rovnosti

Podľa súboru kritérií na posúdenie výkonnosti získava členský štát 10 bodov, ak je zodpovednosť za presadzovanie rodovej rovnosti na najvyššej úrovni zverená ministrom či ministerke; existuje stály vládny orgán pre rodovú rovnosť na najvyššej úrovni na nejakom ministerstve; pričom k hlavným funkciám tohto orgánu patrí 1. utvárať vládnu politiku; 2. preskúmavať právne predpisy a navrhovať zákony; 3. podporovať realizáciu vládnych rozhodnutí a 4. koordinovať a/alebo rozvíjať uplatňovanie rodového hľadiska; a napokon ak členský štát má akčný plán na podporu rodovej rovnosti aj systém pravidelného podávania správ zákonodarným orgánom. Vo všeobecnosti sa výkonnosť niektorých členských štátov v tejto oblasti od roku 2006 zlepšila. V roku 2013 dosiahlo najvyšší počet bodov osem členských štátov EÚ, pričom v roku 2006 to boli tri členské štáty. Spomedzi ostatných členských štátov sa v desiatich výkonnosť zlepšila, v piatich sa nezmenila a dva získali menej bodov ako v roku 2006.

Zákonná požiadavka vytvárať štatistické údaje rozčlenené podľa pohlavia existuje takmer vo všetkých členských štátoch EÚ

Vytváranie a šírenie štatistických údajov rozčlenených podľa pohlavia sa kvantitatívne meria na stupnici od jedna do šesť bodov. Výkonnosť sa meria podľa troch kritérií: záväzku vlády vytvárať štatistické údaje rozčlenené podľa pohlavia, záväzku vlády šíriť tieto štatistické údaje a metód používaných na šírenie rodových štatistík. Najvyšší počet bodov (6) dosiahli štyri členské štáty EÚ. Len tri členské štáty neukladajú zákonnú povinnosť vytvárať štatistické údaje rozčlenené podľa pohlavia a sedem členských štátov neukladá povinnosť sprístupňovať tieto údaje verejnosti.

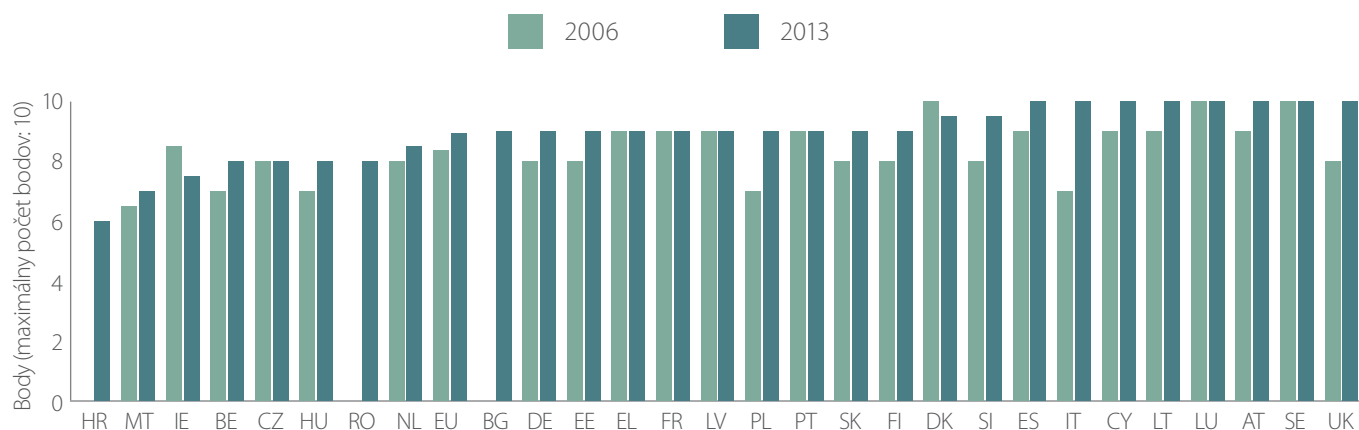
ZÁKONNÁ POVINNOSŤ POUŽÍVAŤ METÓDY NA UPLATŇOVANIE RODOVÉHO HĽADISKA, PODĽA ČLENSKÝCH ŠTÁTOV, 2013

Zdroj: EIGE, Účinnosť inštitucionálnych mechanizmov na presadzovanie rodovej rovnosti, 2014.

VÝVOJ V OBLASTI ZODPOVEDNOSTI VLÁDY ZA PRESADZOVANIE RODOVEJ ROVNOSTI, PODĽA ČLENSKÝCH ŠTÁTOCH, 2006 A 2013

Zdroj: EIGE, Účinnosť inštitucionálnych mechanizmov pre presadzovanie rodovej rovnosti, 2014.

V piatich členských štátoch EÚ existuje nezávislý orgán na podporu rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami

Väčšina členských štátov sa zaoberá diskrimináciou z dôvodu pohlavia a rovnosťou príležitostí žien a mužov spolu s niektorými ďalšími dôvodmi diskriminácie tak, že ich zveruje do pôsobnosti nezávislého orgánu určeného na zaoberanie sa diskrimináciou a boj proti nej. V porovnaní s rokom 2006 malo v roku 2013 menej členských štátov špecializovaný

antidiskriminačný orgán, ktorý by sa zaoberal výhradne podporou rovnakého zaobchádzania so ženami a mužmi.

Hospodárska kríza postihla verejný sektor takmer vo všetkých členských štátoch EÚ a došlo v ňom k značnému zníženiu počtu zamestnankýň a zamestnancov. Na oblasť rodovej rovnosti mala však hospodárska kríza v jednotlivých členských štátoch rozdielny vplyv a v rámci hodnotenia EÚ-28 nedošlo vo všetkých členských štátoch k zhoršeniu pozície.

Užitočné iniciatívy

Rodovo citlivé rozpočtovanie: Od roku 2013 sa v Rakúsku vyžaduje, aby spolkový štát, spolkové krajiny aj samosprávy zostavovali rodovo citlivé rozpočty. V roku 2010 belgická Rada ministrov vydala obežník o rodovo citlivom rozpočtovaní aj príručku o legislatívnych a praktických súvislostiach takéhoto zostavovania rozpočtov. Od roku 2010 prijímajú všetky francúzske ministerstvá prierezové politiky, ktoré usilujú o rodovú rovnosť pri zostavovaní rozpočtov.

Posudzovanie vplyvu na rodovú rovnosť: Vo Francúzsku boli v roku 2012 aspekty rodovej rovnosti zahrnuté do rámca posudzovania vplyvu legislatívnych dokumentov *ex ante*. Cieľom je posúdiť, či predpisy môžu priamo alebo nepriamo neprímerane zvýhodniť niektoré pohlavie alebo zhoršiť existujúcu situáciu. Od roku 2013 bol nástroj na „testovanie rodovej rovnosti“ (test genre) zavedený v analýze vplyvu právnych predpisov a administratívnych predpisov *ex ante*, ktoré sa predkladajú Rade ministrov. V Rakúsku sa posudzovanie vplyvu na rodovú rovnosť zameriava na možné účinky projektov ministerstva na rovnosť žien a mužov tak, že vplyv analyzuje v šiestich oblastiach: platby fyzickým alebo právnickým osobám; zamestnanosť, príjem a vzdelávanie; neplatená práca; verejné príjmy; rozhodovacie procesy a orgány; právne predpisy (v nich sa zameriava na analýzu problému, ciele a opatrenia, ukazovatele a posúdenie rozsahu vplyvov).

POKROKY A PREKÁŽKY V OBLASTI H: INŠTITUCIONÁLNE MECHANIZMY PRE ZLEPŠENIE POSTAVENIA ŽIEN

POKROKY

- Zodpovednosť národných vlád pri presadzovaní rodovej rovnosti sa zvýšila.
- Došlo k určitému zvýšeniu počtu nezávislých orgánov presadzujúcich rodovú rovnosť.
- Na podporu rodovej rovnosti bol ako inštitucionálny mechanizmus na úrovni EÚ zriadený Európsky inštitút pre rodovú rovnosť (EIGE).
- Zvýšilo sa využívanie štatistických údajov rozčlenených podľa pohlavia.

PREKÁŽKY

- Zdroje vyčlenené na inštitucionálne mechanizmy pre rodovú rovnosť ovplyvnila finančná kríza.
- Členské štáty neuplatňujú rodové hľadisko vo všetkých oblastiach politiky a rodovo citlivé rozpočtovanie využívajú len zriedka.
- Znížil sa počet vlád s ministerskou pozíciou zodpovednou za rodovú rovnosť.
- Najnovší trend zlučovania orgánov zaoberajúcich sa len rovnakým zaobchádzaním s mužmi a ženami s orgánmi, ktoré sa zaoberajú diskrimináciou z rôznych ďalších dôvodov, môže ohrozovať viditeľnosť rodovej rovnosti ako samostatnej oblasti politiky a znižovať jej účinnosť.

Ako ďalej v EÚ

- Podporovať účinnosť inštitucionálnych mechanizmov vyčlenením primeraného objemu ľudských aj finančných zdrojov tak, aby inštitucionálne mechanizmy mohli plniť na ne kladené zvýšené nároky a množstvo úloh.
- Zvýšiť kapacity na využívanie hlavných nástrojov uplatňovania rodového hľadiska v tvorbe politik (napr. rodovo citlivé rozpočtovanie, posudzovanie vplyvu na rodovú rovnosť a budovanie kapacít v oblasti rodovej rovnosti).
- Zachovať rodovú rovnosť ako politickú prioritu; zabezpečiť, aby inštitucionálne mechanizmy podporovali dostatočné uplatňovanie rodového hľadiska v iných oblastiach politiky a zdôrazňovať potrebu zaoberať sa prípadmi diskriminácie na základe pohlavia.
- Posilniť vykonávanie právnych predpisov v oblasti rodovej rovnosti a právneho poriadku Európskej únie tak, aby sa právna rovnosť mohla premeniť na faktickú rovnosť a zároveň zabezpečiť, aby sa rodová rovnosť neriešila len z právneho hľadiska.

Európsky inštitút pre rodovú rovnosť (EIGE)

Európsky inštitút pre rodovú rovnosť (European Institute for Gender Equality, EIGE) je centrom, ktoré zhromažďuje a vytvára poznatky o rodovej rovnosti v Európskej únii. EIGE poskytuje podporu tvorkyniam a tvorcom politik a všetkým príslušným inštitúciám v ich úsilí o to, aby sa rovnosť medzi ženami a mužmi stala skutočnosťou všetkých Európaniek a Európanov aj ďalších ľudí. Poskytuje im špecializované odborné znalosti a porovnateľné a spoľahlivé údaje o rodovej rovnosti v Európe.

Viac informácií nájdete na: <http://eige.europa.eu>.

Informačné a dokumentačné centrum (Resource and Documentation Centre, RDC) Európskeho inštitútu pre rodovú rovnosť je inovatívnym a praktickým nástrojom, ktorý slúži ako pomôcka pri vyhľadávaní kľúčových dokumentov a zdrojov údajov o rodovej rovnosti, uľahčuje výmenu poznatkov medzi všetkými záujemcami a záujemkyňami o politiku a prax rodovej rovnosti a ponúka aj online priestor na diskusiu v tejto oblasti.

Viac informácií nájdete na: <http://eige.europa.eu/content/rdc>.

Kontakt

European Institute for Gender Equality
(Európsky inštitút pre rodovú rovnosť)
Gedimino pr. 16, LT-01103 Vilnius, LITVA
Tel. +370 5 215 7444, +370 5 215 7400

facebook.com/eige.europa.eu

twitter.com/eurogender

youtube.com/eurogender

<https://eurogender.eige.europa.eu>

ISBN 978-92-9218-650-0

doi:10.2839/494542

MH-04-15-022-SK-C